

ДІЛОВА (РОЛЬОВА) ГРА ЯК СУЧАСНА ФОРМА СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ ЗА ФАХОМ «ЛІКУВАЛЬНА ФІЗКУЛЬТУРА ТА СПОРТИВНА МЕДИЦИНА»

Проф. В. О. Малахов, доц. Г. М. Кошелева, К. А. Голодько, Є. І. Ярошенко, О. Д. Яременко,
Т. П. Устименко, О. М. Вітер, Г. Г. Симонова

Харківська медична академія післядипломної освіти

Стаття присвячена проблемам сучасних форм навчання в системі післядипломної освіти. Для розгляду обрано прийом семінарського заняття у формі ділової (рольової) гри. Обґрунтовано дидактичну й методичну мету ділової гри. Надано визначення поняття «ділової гри», її види, науково-методологічне підґрунтя, етапи її підготовки та проведення. Визначено характерні риси й особливості проведення ділової гри. Виділено переваги й вади цієї форми семінарського заняття. Подано особливості розподілу ролей між учасниками гри. Висвітлено досвід організації та проведення ділової гри для лікарів лікувальної фізкультури та спортивної медицини, які проходять навчання на кафедрі медичної реабілітації, спортивної медицини та лікувальної фізкультури.

Ключові слова: післядипломна освіта, форми навчання, ділова (рольова) гра.

ДЕЛОВАЯ (РОЛЕВАЯ) ИГРА КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА СЕМИНАРСКОГО ЗАНЯТИЯ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОЙ ПОДГОТОВКИ ВРАЧЕЙ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ЛЕЧЕБНАЯ ФИЗКУЛЬТУРА И СПОРТИВНАЯ МЕДИЦИНА»

Проф. В. А. Малахов, доц. А. Н. Кошелева, Е. А. Голодько,
Е. И. Ярошенко, О. Д. Яременко, Т. П. Устименко, Е. Н. Витер,
А. Г. Симонова

Статья посвящена проблемам современных форм обучения в системе последипломного образования. Для рассмотрения выбран прием семинарского занятия в форме деловой (ролевой) игры. Обоснована дидактическая и методическая цель деловой игры. Дано определение понятия «деловой игры», ее виды, научно-методологическое обоснование, этапы ее подготовки и проведения. Определены характерные черты и особенности проведения деловой игры. Выделены преимущества и недостатки этой формы семинарского занятия. Представлены особенности распределения ролей между участниками игры. Освещен опыт организации и проведения деловой игры для врачей лечебной физкультуры и спортивной медицины, которые проходят обучение на кафедре медицинской реабилитации, спортивной медицины и лечебной физкультуры.

Ключевые слова: последипломное образование, формы обучения, деловая (ролевая) игра.

BUSINESS (ROLE) GAME AS A MODERN FORM OF SEMINARS IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE TRAINING ON «PHYSICAL THERAPY AND SPORTS MEDICINE»

V. O. Malakhov, H. M. Kosheleva, K. A. Golodko, E. I. Yaroshenko,
O. D. Yaremenko, T. P. Ustimenko, O. M. Viter, H. G. Simonova

The article is devoted to problems of modern forms of teaching in the system of postgraduate education. To review selected reception classes in the form of business (role-playing) games. Substantiates didactic and methodical purpose of the business game. The definition of the concept of "business game", its types, scientific and methodological basis, the stages of its preparation and conduct. The characteristic features and characteristics of the business game. We have highlighted the advantages and disadvantages of this form of seminars. The features of the distribution of roles between the participants in the game. Illuminated by the experience of organizing and conducting the business of the game for the doctors of physical therapy and sports medicine, who are trained at the department of medical rehabilitation, sports medicine and physical therapy.

Keywords: postgraduate education, forms of education, business (role) game.

Ділова (рольова) гра — це один із методів навчання, в якому учасники розігрують різні ролі на підставі ситуацій, пов'язаних із темою заняття.

Ділова гра — це комплексний методичний прийом навчання, під час якого слухачі насамперед розглядають процес прийняття рішення.

Цей процес відтворюється на моделі, унаслідок чого з'являються епізоди (певні результати та їхні наслідки), які найчастіше незворотні [1].

Дидактична мета ділової гри переважно полягає в поліпшенні методичних компонентів компетенції дії, зокрема в разі розв'язання ситуацій прийняття рішень під час виконання діяльності, що набуває великої значущості в лікарській практиці.

Методична мета ділової гри полягає переважно в тренуванні навичок і в експериментуванні з прийняттям рішень, роботі з наслідками прийнятих рішень, а також у знаходженні стратегій розв'язання проблеми.

Ділові ігри можуть мати різне втілення. **Види ділових ігор:**

1. Загальні ігри, в яких учасники беруть на себе будь-яку роль, а рішення пов'язане з цією роллю.

2. Негнучкі ігри з обмеженим вибором альтернатив для прийняття рішення.

3. Інтерактивні або відкриті ігри, у яких кожен учасник може вступити в контакт із будь-яким учасником.

У діловій грі дія завжди характеризується аналізом проблем, зважуванням альтернатив, розробкою стратегій і прийняттям рішень. Згідно з цим у моделі, в якій імітується розв'язання питання, необхідно виконати спрощення до окремих важливих процесів прийняття рішення і, тим самим, до важливих даних, структур і перебігу процесів. Найкраще для цього підходять конфлікти, які потребують прийняття рішень усередині однієї групи або між конфліктуючими сторонами (оскільки обрали ми для сценарію імітацію судового засідання) або ж прийняття рішень, що виходять за межі конфлікту.

Підбір ігрових груп дуже важливий і тому його потрібно продумати особливо ретельно. Роль модератора гри виконує НЕ викладач (у нашому прикладі — староста та лідер групи), а, певною мірою, компетентні слухачі.

Керівник гри дає учасникам свободу дії, він дозволяє йти «окружним» навчальним шляхом і робити помилки. Завдання керівника гри:

1) вести окремі фази гри і забезпечувати необхідними матеріалами. Він не може впливати на рішення групи, однак може внести

в роботу нову додаткову інформацію, матеріали та пропозиції;

2) представляє групи, які не зайняті в грі, стежить за дотриманням часу і наближеністю до реальності;

3) він є посередником у разі порушення правил гри і під час виникнення конфліктів.

Ділова гра вимагає певних умов щодо приміщень та часу (за необхідності, потребує також технічних умов), які часто складно створити в повсякденному навчальному процесі.

Переваги ділової гри:

1. Розігрування ролей створює сприятливий для навчання клімат, оскільки вся група бере активну участь в інсценуванні реальних ситуацій.

2. Основна мета гри — це умовність дій, що робить тренінг живим і емоційно захопливим.

3. Це «драматизована» форма ситуації, в якій учасники розігрують проблему.

4. Під час гри учасники не відчують страху за наслідки помилок, у тому числі виключається ризик надання неточної інформації пацієнту або нанесення йому шкоди.

5. Відпрацювання різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях, водночас викладач може демонструвати ефективні прийоми і прийоми, яких слід уникати.

6. У сценарії ділової гри можуть включатися конкретні клінічні приклади.

7. Ділова гра сприяє розвитку клінічного мислення.

8. Ділова гра сприяє співпереживанню, оскільки ставить учасників на місце їх пацієнтів.

9. Ділова гра спонукає до самостійних дій, що підвищує рівень мотиваційного потенціалу слухача.

10. Можливість одночасно залучити до навчального процесу всіх слухачів групи з різними особистісними рисами та швидкістю реагування.

11. Ділова гра сприяє закріпленню отриманих знань, що є невід'ємною частиною ефективного й успішного навчання.

Вади ділової гри:

1. Висока організаційна працездатність.

2. Виключає роботу індивідуальну чи в малій групі, оскільки залучає в процес

підготовки та проведення гри всієї групи слухачів.

3. Можлива недостатня ідентифікація слухача з обраною роллю. У нашому прикладі відбувалися перестановки учасників за сценарієм, оскільки ставлення слухачів до ролей змінювалися протягом підготовчих етапів, що мало задовільний результат уже під час проведення гри.

4. Іноді складність у дотриманні максимальної наближеності до реальної ситуації, наприклад, клінічного випадку, що з іншого боку, набуває позитивного відтінку та запобігає лікарській помилці.

Ділова гра розподіляється на сім етапів [2]:

1. *Вступ у гру. Фокусування.* Починається гра з уведення в гру. Роз'яснюються питання, які пов'язані з розумінням цілей та завдань гри й створюються робочі групи. Керівник гри описує поставлену проблему і розподіляє матеріали для гри.

2. *Інформаційна фаза й фаза читання.* Створюються групи та розподіляються картки з ролями. Інформаційний матеріал опрацьовується і роз'яснюються питання, які пов'язані з розумінням, а також чіткий план та правила гри.

3. *Формування думки і планування стратегії.* Проводиться структурування інформації всередині груп і аналізується вихідна ситуація. Водночас розробляються за можливістю творчі ідеї та стратегії, розглядається та обговорюється вибір дій і рішень, які впливають із цих розробок. Потім отримані рішення документуються і розробляються. Важливим є те, що допомога надається лише в «особливих, вимушених ситуаціях».

4. *Взаємодія між групами.* Взаємодія між групами є найінтенсивнішою фазою гри, водночас групи виконують дії одна стосовно одної (пишуть листи, ведуть бесіди й переговори). Тут за допомогою карток подій до гри можуть бути внесені цілеспрямовані імпульси та зміни. Позиція керівника гри в цій фазі абсолютно пасивна.

5. *Підготовка пленуму чи відкритого засідання.* У фазі підготовки пленуму настає кульмінаційний момент у процесі гри. Результати збираються, обробляються й оцінюються всередині групи та обговорюється позиція, яку

слід представити. Визначаються можливі аргументи, стратегії і вступні висловлювання, а також визначається доповідач групи. Керівник гри консультує групу під час виникнення зустрічних питань.

6. *Проведення пленуму, рольової гри.* Тут зустрічаються всі учасники ділової гри і збирають в одне ціле результати кожної групи, а потім представляють їх. Якщо не досягнуто згоди або якщо залишаються відкриті питання, то слухачі звертаються до цих питань у фазі оцінювання гри. Тепер керівник гри бере на себе функцію голови засідання.

7. *Оцінювання гри.* Тут проводиться узагальнення й аналізування змісту предмета, а також формального процесу дії гри. До того ж аналізуються й конструктивно критикуються результати гри. Представлений процес гри є типовим ідеальним і може варіюватися. Важливим є також те, що взяті на себе ролі слухачами дійсно виконуються і сприймаються серйозно. Правила гри можуть відрізнятися в різних ділових іграх.

Наведені положення є основними для успішного процесу ділової гри: мають припинятися деструктивні дії, зверхність, а також непорозуміння, можливість реалізації якої може призвести до передчасного переривання ділової гри. Загалом, до правил гри належать інформаційні та комунікаційні форми, компетенції груп і управління грою, а також указівки з технічного процесу гри.

Як приклад далі наведено наш сценарій ділової гри «Суд над Мельдонієм» на циклі спеціалізації «Лікувальна фізкультура та спортивна медицина».

1. (Усі сидять на місцях, заходять судді — всі встають і сідають.)

Суддя (зав. каф. медичної реабілітації, спортивної медицини та лікувальної фізкультури ХМАПО): Сьогодні 26.05.2016 р. судом проводиться слухання справи за звинуваченням препарату Мельдоній у допінгу. Підсудний і захист не згодні з цим звинуваченням. Для розгляду справи по суті встановимо присутніх:

- Підсудний Мельдоній — доц. каф. медичної реабілітації, спортивної медицини та лікувальної фізкультури ХМАПО (встає).

- Прокурор — слухач циклу № 1 (встає).
- Захист — слухач циклу № 2 (встає).

Суддя: Ще раз, підсудний, ви згодні з обвинуваченням?

Мельдоній: Ні.

Суддя: У такому випадку суд триває! Оголошую права та обов'язки сторін. Сторони мають право на: подання доказів, дачу пояснень, допит свідків, на питання і заперечення.

Суддя: Зараз ми почуємо пояснення звинувачення й заперечення захисту. Слово надається звинуваченню.

Прокурор: Шановний суд! Організм людини — це складна біологічна, біохімічна, біофізична структура. Тіло людини утворено клітинами різних типів, які характерним чином організуються в тканини, що формують органи й системи. Кожна з трильйонів клітин має свою структуру і свої взаємопов'язані функції, спрямовані на єдину мету — забезпечення існування організму. Природа подбала про досконалість рекреації людського організму, наділивши його гомеостазом — динамічною рівновагою, тобто саморегуляцією, що дає змогу відкритій системі зберігати сталість свого внутрішнього стану за допомогою скоординованих реакцій. Тіло людини складається, в середньому, на 70 % з води, на 24 % — з органічних речовин і на 6 % — з неорганічних. Органіка тіла складається з 81 хімічного елемента, з 92 елементів, що трапляються в природі. Всі мікроелементи і вода формують елементний склад людського організму. Відповідно від підтримки певного балансу хімічних елементів залежить здоров'я людини. Дефіцит або надлишок мікроелементів призводить до розвитку і росту захворювань. Як відомо з багатьох наукових праць, зміна вмісту хімічних елементів в організмі викликана різними чинниками, такими як незбалансоване харчування, зміна хімічного складу сільськогосподарських продуктів, екологія, стреси й ін. Усе це призводить до порушення гомеостазу організму, зриву компенсації і хвороби. Додаючи до організму будь-який хімічний елемент, ми змінюємо біохімічні реакції, що впливають на фізичні процеси гомеостазу. Отже, всі нейроендокринні процеси змінюються, і доречно буде сказати, що механізм цих реакцій і їх наслідки ніким по суті не вивчені! Біохімічні дані підсудного свідчать про те, що це хімічний елемент синтетичного

походження, виведення якого з організму може досягати півроку. Мельдоній — це метаболічний засіб, що нормалізує енергетичний резерв клітин, який із 1 січня 2016 р. внесено до чинного списку заборонених у спорті речовин за висновком. До речі, Мельдоній має низку фармакологічних механізмів дії: уповільнює метаболізм жирних кислот, активує і збільшує швидкість гліколізу, впливає на концентрацію глюкози в крові, знижує концентрацію молочної кислоти, впливає на втрату больової чутливості в разі діабету (і, можливо, не тільки), збільшує толерантність до фізичного навантаження, підвищує працездатність і витривалість, зменшує симптоми психічного й фізичного перенапруження, усуває синдром абстиненції, активує функції центральної нервової системи. Мельдоній викликає побічні явища: диспепсію, збудження, тахікардію, артеріальну гіпотензію, свербіж шкіри. Усе зазначене свідчить про те, що цей препарат впливає на фізико-хімічні процеси в організмі. Розгляньмо, що таке допінг. Допінг — це біологічно активні речовини, способи й методи штучного підвищення спортивної працездатності, які викликають побічні ефекти в організмі і для яких є спеціальні методи виявлення. До таких належать речовини, які можуть різко підвищувати активність нервової та ендокринної системи, тим самим активуючи м'язову силу. Такі препарати можуть давати анаболічний ефект і чинити психотропну дію на кору головного мозку. Медичний кодекс Міжнародного олімпійського комітету стосується всіх спортсменів, тренерів, офіційних представників та медичного персоналу, що працюють зі спортсменами, які беруть участь в Олімпійських іграх або в змаганнях, що проводяться в межах Олімпійського руху. Будь-яка особа, яка реєструється або готується до участі в змаганнях, дає згоду дотримуватися медичного кодексу Міжнародного олімпійського комітету (МОК). До заборонених МОК засобів належать: анаболічні речовини, гормони та їх аналоги, стимулятори, діуретики, наркотики, деякі місцевоанестезуючі речовини й бета-блокатори [3]. У всіх випадках спортсмен несе повну відповідальність у разі застосування заборонених речовин або методів. Зважаючи на всі викладені докази та спираючись на вимоги Всесвітнього антидопінгового агентства — ВАДА (World Anti-Doping Agency), де Мельдоній зараховується до класу S4:

гормони і модулятори метаболізму, ми вважаємо, що Мельдоній є допінгом! Цей препарат впливає на здоров'я й у разі тривалого застосування наслідки можуть бути непередбачуваними!

Суддя: Ви все сказали?

Прокурор: Так.

Суддя: Слухаємо захист.

Адвокат: передає слово Мельдонію.

Мельдоній: Мельдоній (Trimethylhydrazinium propionate). Мельдоній — це метаболічний засіб, що нормалізує енергетичний метаболізм клітин, які зазнали гіпоксії/ішемії. Мельдоній було синтезовано в середині 1970-х років. Спочатку сполуку було запатентовано як засіб для контролю росту рослин і стимулювання росту тварин та свійської птиці, а також заявлено його застосування як проміжний продукт для синтезу поліамідних смол. За словами винахідника, професора І. Кальвінша, ідея синтезувати Мельдоній з'явилася через необхідність утилізації гептилу. Пізніше, коли з'ясувалося, що речовина проявляє себе як кардіопротектор у тварин, виникла ідея застосувати його в медицині.

Адвокат: Захист вважає, що Мельдоній не є допінгом. Дійсно, Мельдоній довів наявність позитивного клінічного ефекту як лікарський засіб — антиішемічний препарат. Цей ефект базується на захисті тканин організму від ушкодження вільними радикалами, що утворюються внаслідок недостатньої кількості кисню під час окиснення жирних кислот як субстрату виробництва енергії. Але факт зменшення окиснення жирних кислот і переорієнтування на інші джерела енергії — вуглеводи, не доводить поліпшення робочих якостей спортсмена — сили, швидкості, витривалості. Немає жодного рандомізованого клінічного дослідження, що доводить це! Крім цього, під час окиснення 1 г жирних кислот організм отримує 9 ккал енергії, тоді як під час окиснення 1 г вуглеводів — 4 ккал. Не відбувається повного заміщення за обсягом виробництва енергії жирних кислот, які не включилися у вуглеводний метаболізм. Тобто навіть є деяке зменшення виробництва енергії у разі застосування Мельдонію. Мельдоній не підвищує кількості енергії, що виробляється за одиницю часу в тканинах організму, не поліпшує спортивних результатів, а лише захищає тканини від пошкодження. Захист вважає, що Мельдоній не є допінгом!

Суддя: Ви все сказали?

Адвокат: Так.

Суддя: Тоді продовжимо. Звинувачення і захист, чи є у вас свідки?

Прокурор: Так.

Адвокат: Так.

Суддя: Усі свідки попереджаються, що за неправдиві свідчення передбачається адміністративна та кримінальна відповідальність. До зали суду для надання свідчень у поточній справі викликається свідок звинувачення № 1.

Свідок звинувачення № 1: Згадаймо, де, коли і за яких обставин ми познайомилися з обвинуваченим. Мельдоній застосовувався на війні як стабілізатор і профілактор перевантажень. Дізнавшись про ці можливості, нечисті на руку спортсмени дійшли висновку, що коли під час посиленних тренувань або спортивних змагань приймати його у фармакологічних дозах (спортсменам рекомендують застосовувати по 0,5–1 г 2 рази на добу перед тренуваннями; тривалість курсу в підготовчий період — 14–21 день, у період змагань — 10–14 днів), то спортивні результати будуть значно вище, що є несправедливим щодо тих спортсменів, які ставлять рекорди без уживання різних допінгів. Препарат бере участь у метаболізмі тканин, є синтетичним аналогом гамма-бутиробетайну, речовини, яка наявна в кожній клітині організму людини. Препарат пригнічує гамма-бутиробетайнгідроксиразу, знижує синтез карнітину і транспорт довголанцюгових жирних кислот через оболонки клітин, перешкоджає накопиченню в клітинах активованих форм неокиснених жирних кислот — похідних ацилкарнітину й ацилкоферменту А за умов спортивних перевантажень, що викликають ішемічні процеси в організмі спортсмена, бере участь у транспорті АТФ; бере участь в гліколізі без додаткового споживання кисню. Унаслідок зниження концентрації карнітину посилено синтезується гамма-бутиробетайн. Це є одним із механізмів впливу на енергетичні процеси організму спортсмена. Механізм дії визначає його фармакологічні ефекти на фізіологічному й психосоматичному рівні. Така дія заборонена чинними нормами ВАДА (World Anti-Doping Agency). Мельдоній через описані фармакологічні властивості з 1 січня 2016 р. уведений експертами ВАДА в список допінгових засобів (S4: гормони і модулятори метаболізму: 5: модулятори метаболізму: 5.3: Мельдоній) [4]. Окрім того, для синтезу Мельдонію,

на певному етапі, необхідний гептил. Це ракетне паливо, яке в сім разів токсичніше за синільну кислоту. Слід зауважити, що це паливо потім складно утилізувати (на утилізацію палива однієї ракети класу Протон-2М, із приблизно 172 т гептилу, необхідно витратити для спалювання від 500 до 700 т гасу), а продукти утилізації також екологічно небезпечні. Це може призвести в перспективі до екологічних катастроф планетарного масштабу.

Суддя: Ви все сказали?

Свідок звинувачення № 1: Так.

Суддя: До залу суду для надання свідчень у поточній справі викликається свідок звинувачення № 2.

Свідок звинувачення № 2: Мельдоній — насамперед медичний препарат. Побічні дії Мельдонію: з боку серцево-судинної системи: рідко — тахікардія, зміни артеріального тиску (артеріальна гіпотензія), з боку центральної нервової системи: рідко — психомоторне збудження, з боку травної системи: рідко — диспепсичні симптоми, алергічні реакції: рідко — свербіж шкіри, почервоніння, висип, набряк. Мельдоній протипоказаний у разі: підвищення внутрішньочерепного тиску; порушення венозного відтоку; внутрішньочерепних пухлин; вагітності; у період лактації (грудного вигодовування); підвищеної чутливості до Мельдонію. З обережністю застосовувати в разі захворювань печінки і/або нирок, особливо протягом тривалого часу.

Суддя: Ви все сказали?

Свідок звинувачення № 2: Так.

Суддя: Звинувачення, у Вас свідків більше немає?

Прокурор: Немає.

Суддя: До залу суду для надання свідчень у поточній справі викликається свідок захисту № 1.

Свідок захисту № 1. Мельдоній — захисний препарат, який не призводить до збільшення продуктивності енергії або поліпшення фізичних здібностей людини. Мельдоній за своїм механізмом дії близький до більш широко відомого препарату триметазидин, антиішемічний і антиангінальний ефекти якого були доведені у великих багатоцентрових дослідженнях. Мельдоній у хворих на серцеву недостатність певною мірою статистично значущо знижує частоту повторних госпіталізацій, функціональний клас серцевої недостатності, збільшує толерантність до фізичного навантаження, зменшує

діастолічний об'єм лівого шлуночка. Відзначений антиаритмічний ефект Мельдонію, зменшення потреби в інгібіторах ангіотензинперетворюючого ферменту у хворих на артеріальну гіпертензію, в комбінованій терапії як систолічної, так і діастолічної хронічної серцевої недостатності. Під час застосування Мельдонію спостерігається тонізуючий ефект — поліпшується пам'ять, прискорюються розумові процеси, зростає спритність рухів, підвищується опірність організму несприятливим чинникам. Завдяки своєму унікальному механізму дії Мельдоній, залежно від призначеної дози, широко застосовується і для збільшення працездатності у здорових людей під час фізичних і розумових перевантажень і в період одужання. Аналогом речовини є дозволений актовегін.

Суддя: Ви все сказали?

Свідок захисту № 1: Так.

Суддя: До залу суду для надання свідчень у поточній справі викликається свідок захисту № 2.

Свідок захисту № 2. Допінг — це речовина, яка підвищує понад норму щось в організмі людини, залишаючи небажаний слід на здоров'ї. А Мельдоній — це лікарський засіб. Мельдоній є структурним синтетичним аналогом гамма-бутиробетаїну — попередника карнітину. Пригнічує фермент гамма-бутиробетаїнгідроксилазу, знижує синтез карнітину і транспорт довголанцюгових жирних кислот через клітинні мембрани, перешкоджає накопиченню в клітинах активованих форм неокиснених жирних кислот (у тому числі ацилкарнітину, який блокує доставку АТФ до органел клітини). У разі ішемії Мельдоній запобігає порушенню транспорту АТФ і активує гліколіз. Унаслідок зниження синтезу карнітину підвищується вміст гамма-бутиробетаїну, який чинить вазодилатуючу дію. У разі гострого інфаркту міокарда Мельдоній уповільнює некроз тканини, вкорочує реабілітаційний період. На тлі серцевої недостатності цей препарат поліпшує скоротність міокарда. За гострих і хронічних порушень мозкового кровообігу сприяє перерозподілу кровотоку в ішемізованих ділянках, тим самим поліпшує циркуляцію в осередку ішемії. Підвищує клітинний і гуморальний імунітет. Спортсмени часто працюють на межі можливостей. Якщо тренуватися на тлі прийому Мельдонію, серце спортсмена захищене від появи небезпечних ішемії та гіпоксії [5].

Суддя: Ви все сказали?

Свідок захисту № 2: Так.

Суддя: Захист, у вас немає більше свідків?

Адвокат: Немає.

Суддя: Чи є у вас додаткові відомості щодо цієї справи?

Адвокат: Немає.

Прокурор: Немає.

Суддя: У такому випадку надається останнє слово звинуваченню і захисту.

Прокурор: Прошу визнати підсудного винним і заборонити для використання в професійному спорті.

Адвокат: Прошу суд взяти до уваги свідчення захисту та визнати Мельдоній невинним у справі.

Суддя: Вивчивши матеріали справи, вислухавши пояснення сторін і свідків, суд виходить до нарадчої кімнати.

(Усі встають разом із судом, суд пішов).

Перерва 10 хв.

Усі сидять, заходять судді — всі встають і сідають. Суд оголошує вирок.

Суддя: Оголошується рішення суду іменем України — визнати підсудного Мельдонія допінгом і заборонити його використання в професійному спорті.

Після закінчення засідання викладачі кафедри разом зі слухачами, що брали участь

у діловій грі, провели докладну дискусію щодо переваг, вад, методологічних підходів і методичного забезпечення проведеної рольової гри. Слухачі циклу висловили задоволення від підготовки до цього заняття й отриманих у процесі всіх етапів ділової гри знань та навичок із планування, постановки цілей, роботи з джерелами інформації, обміну інформацією з колегами в групі, публічним виступом та захистом власних доказів, дослідженням певних наукових та практичних процесів тощо.

Ділова гра є відтворенням реальних ситуацій, де зображуються певні фрагменти дійсності, як це можна побачити з обраного нами випадку в спортивній медицині з визнанням допінгом одного з фармакологічних препаратів. Водночас часто моделюється конфліктна ситуація із залученням громадськості. Бажано застосовувати ділову гру там, де немає ніякої або існує лише обмежена можливість реального доступу до обставин справи, де уявлення обставини справи оберігає від ризику або коли реальна обставина справи/зміст занадто складні. Зважаючи на все зазначене, можна вважати формат ділової гри *перспективним* на післядипломному рівні підготовки лікарів, зокрема за фахом «Лікувальна фізкультура та спортивна медицина».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Болтаева М. Л.* Деловая игра в обучении / М. Л. Болтаева // Молодой ученый. — 2012. — № 2. — С. 252–254.
2. Дидактичні технології викладання питань репродуктивного здоров'я. Навчально-методичний посібник для викладачів. / Ю. В. Вороненко, А. І. Бойко, Н. Г. Гойда [та ін.]. — Київ : Книга-плюс, 2011. — 192 с.
3. *Кулиненков О. С.* Фармакологическая помощь спортсмену / О. С. Кулиненков. — М. : Советский спорт, 2007. — 240 с.
4. *Кулиненков О. С.* Фармакология в практике спорта. — 2-е изд., перераб. и доп. — Самара : Инсома пресс, 2005. — 217 с.
5. *Макарова Г. А.* Фармакологическое сопровождение спортивной деятельности: реальная эффективность и спорные вопросы / Г. А. Макарова. — М. : Советский спорт, 2013. — 232 с.